

УДК 811.161.3'373.46

UDC 811.161.3'373.46

**ТЭРМІНАЛАГІЧНАЯ ЛЕКСІКА
ІНДУСТРЫІ ТУРЫЗМУ І ГАСЦІННАСЦІ
Ў СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ
(лексіка-генетычная характарыстыка)**

**TERMINOLOGICAL VOCABULARY OF
TOURISM AND HOTEL INDUSTRY IN THE
MODERN BELARUSIAN LANGUAGE
(lexical-genetic characteristic)**

А. У. Андрэева,

*дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных
дысцыплін у турызме і гасціннасці Інсты-
тута менеджменту спорту і турызму БДУФК*

A. Andreyeva,

*Associate Professor of the Department of Social-
Humanitarian Disciplines in Tourism and Hotels,
Institute of Management of Sports and Tourism, BSUPC*

Паступіў у рэдакцыю 27.02.20.

Received on 27.02.20.

У артыкуле прадстаўлены лінгвістычны аналіз нацыянальнай тэрміналагічнай лексікі індустрыі турызму і гасцінна-рэстараннага бізнесу ў генетычным аспекце. Корпус моналексемных турыстычных тэрмінаў, якія паслужылі ў якасці аб'екта даследавання, сфарміраваны на базе кантэкстуальных крыніц. У выніку праведзенага даследавання ўстаноўлены суадносіны паміж спрадвечнымі і запазычанымі і іншых моў тэрмінамі. Іншамоўныя тэрмінаадзінкі дыферэнцыраваны паводле мовы-крыніцы і характару запазычанага матэрыялу. Выяўлена, што даследаваная тэрміналагічная сістэма на сучасным этапе фарміруецца з арыентацыяй на англійскую мову, якая ў сферы турызму і гасціннасці заняла трывалую пазіцыю асноўнай мовы міжнароднай камунікацыі.

Ключавыя словы: беларуская мова, тэрміналагічная лексіка, тэрмін, спрадвечны тэрмін, запазычаны тэрмін, калька.

The article presents linguistic analysis of national terminological vocabulary of business in tourism and hotel-restaurant industry in the genetic aspect. The corpus of monolexeme touristic terms which served as an object of research, is formed on the base of contextual sources. The conducted research resulted into establishing relations between original and borrowed terms. The foreign term units are differentiated according to the original language and the character of the borrowed material. It is revealed that the studied terminological system on the modern stage is formed with the orientation on English which has obtained a firm position of the main language of international communication in the sphere of tourism and hotels.

Keywords: the Belarusian language, terminological vocabulary, term, original term, borrowed term, calque.

Сучасная нацыянальная тэрміналагічная лексіка індустрыі турызму і гасціннасці ўяўляе сабой адкрытую тэрмінасістэму, якая знаходзіцца ў працэсе актыўнага фарміравання. Дынамічны характар яе развіцця звязаны перш за ўсё з дзеяннем экстралінгвістычных фактараў. У апошнія два дзесяцігоддзі турызм у нашай краіне пераўтвараецца ў разгалінаваны і перспектывы напрамак беларускай гаспадаркі з даволі развітай інфраструктурай. Паступова наладжваецца цесная міжнародная кантакты беларускіх спецыялістаў з замежнымі партнёрамі, павялічваецца колькасць уязных і выязных турыстаў. Дзякуючы імкліваму развіццю індустрыі турызму і гасціннасці адбываецца інтэнсіўнае папаўненне нацыянальнага тэрмінафонду новымі спецыяльнымі лексічнымі адзінкамі, якія ствараюцца з уласнага моўнага матэрыялу або запазычваюцца.

Нягледзячы на актыўны рост турыстычнай галіны яе тэрміналагічная лексіка, аднак, застаецца маладаследаванай (напрыклад, навуковыя публікацыі, прысвечаныя асобным аспектам вывучэння турыстычнай тэрміналогіі [1–3] і інш.). Адсутнічаюць беларускамоўныя спецыялізаваныя турыстычныя тэрміналагічныя слоўнікі і энцыклапедычныя даведнікі, патрэба ў якіх на сённяшні дзень востра адчуваецца. У гэтай сувязі актуалізуюцца пытанні інвентарызацыі турыстычнай тэрміналогіі, лінгвістычнага аналізу асаблівасцей яе фарміравання, вызначэння крыніц папаўнення і ўзбагачэння, выяўлення шляхоў і асноўных напрамкаў яе развіцця і інш. Вырашэнне дадзеных пытанняў стварае магчымасці для сістэматызацыі і ўпарадкавання тэрміналагічнага апарату, падрыхтоўкі нарматыўных спецыялізаваных лексікаграфічных выданняў, эфектыўнага ажыццяўлення навучальнага працэсу ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах турыстычнага профілю.

Мэтай дадзенай публікацыі з'яўляецца даследаванне моналексемных турыстычных тэрміналагічных адзінак у генетычным плане.

Матэрыялам для лінгвістычнага аналізу паслужылі артыкулы па індустрыі турызму і гасціннасці, даведачныя і слоўнікавыя выданні [4; 5]. Шляхам суцэльнай выбаркі з гэтых крыніц сфарміраваны корпус аднаслоўных турыстычных тэрмінаў агульнай колькасцю 288 адзінак. Неабходна адзначыць, што прыведзеныя намі падлікі з'яўляюцца ўмоўнымі, паколькі турыстычная тэрмінасістэма, як гаварылася вышэй, знаходзіцца ў актыўнай фазе развіцця. Акрамя таго, наша база турыстычных тэрмінаадзінак, несумненна, будзе павялічвацца па меры з'яўлення і вывучэння новых крыніц.

У сучасным мовазнаўстве лексіка нацыянальнай мовы, як агульнаўжывальная, так і тэрміналагічная, у залежнасці ад паходжання разглядаецца ў межах дыхатоміі «спрадвечнае слова – запазычанае слова», «катэгорыі» якой, аднак, не атрымалі да сённяшняга часу адзінай трактоўкі. У лінгвістычнай навуцы адзначаюцца розныя, і нават палярныя, інтэрпрэтацыі спрадвечнай лексікі, працэсу запазычвання і тыпаў запазычанага моўнага матэрыялу, у сувязі з чым складваюцца розныя падыходы да тыпалогіі іншамоўных элементаў, прапануюцца шматлікія класіфікацыі запазычанняў з улікам аспектаў іх лінгвістычнага аналізу [6–9]. У нашым даследаванні мы прытрымліваемся найбольш пашыранага, традыцыйнага погляду на запазычванне як на працэс перамяшчэння элементаў чужой мовы ў іншую мову ў выніку моўнага ўзаемадзеяння. У межах дадзенага падыходу ў якасці запазычанняў называюцца рознаўзроўневыя адзінкі (лексемы, марфемы, фанемы і сінтаксічныя канструкцыі). Адпаведна выдзяляюцца некалькі тыпаў запазычанняў: лексічныя, марфалагічныя, фанетычныя і сінтак-

січныхы запазычанні [10, с. 18–19; 11, с. 215]. Такім чынам, да запазычаных тэрмінаў мы будзем адносіць лексічныя адзінкі, якія прыйшлі ў тэрмінасістэму толькі звонку, гэта значыць з іншай, чужой мовы. А таму не кваліфікуюцца намі як запазычанні спецыяльныя найменні, што мігрыравалі ў тэрмінасістэму з іншых пластоў гэтай мовы (напрыклад, з агульнаўжывальнай лексікі або з нацыянальных галіновых тэрміналогій). Таксама мы падзяляем пункт погляду вучоных, якія спрадвечнымі называюць лексемы, што не толькі здаўна існавалі ў мове [12, с. 185], але і ўтварыліся ў ёй у далейшым з наяўных моўных рэсурсаў [11, с. 294].

Праведзены лінгвістычны аналіз фактычнага матэрыялу паказвае, што сярод моналексемных тэрмінаў індустрыі турызму і гасціннасці вылучаюцца найменні як спрадвечныя, так і запазычаныя. Паводле нашых падлікаў, на долю турыстычных тэрмінаў спрадвечнага паходжання прыходзіцца 21,5 % (62 з 288 зафіксаваных спецыяльных найменняў): *госць, гасцініца, гасціннасць, падарожжа, падарожнік, размяшчэнне, перавозка, незаезд, заплечнік* і інш. Самы шырокі пласт уласнай тэрміналагічнай лексікі складаюць спецыяльныя намінацыі, што перайшлі ў турыстычную тэрміналогію з агульнаўжывальнай лексікі, звязанай з падарожжам, адпачынкам, баўленнем вольнага часу і пад. Пры гэтым значэнне лексічных адзінак падверглася пэўным семантычным трансфармацыям (звужэнню, пашырэнню і інш.). Напрыклад, агульнаўжывальнае слова *забава*, якое выкарыстоўваецца са значэннем 'гульня, пацеха або тое, што забаўляе, весяліць' [13, с. 255], у тэрміналогіі індустрыі турызму і гасціннасці набыло спецыяльнае значэнне 'турыстычная паслуга, накіраваная на задавальненне патрэбы падарожніка ў адпачынку, баўленні вольнага часу'. Такім чынам, тэрміналагізацыя лексічных адзінак адбылася ў выніку звужэння яе семантыкі. Агульнаўжывальнымі па паходжанні з'яўляюцца і такія тэрміналагічныя намінацыі, як *госць, гасціннасць, харчаванне, начлег, перавозка* і інш. Даволі распаўсюджаны ў тэрмінасістэме індустрыі турызму і гасціннасці вытворныя адзінкі, што ўзніклі ў межах марфалагічнага спосабу або ў выніку кампазіцыі на базе ўласных моўных сродкаў (напрыклад, *незаезд, накамарнік, самазатрыманне, снежкакат* і інш.). Таксама ў складзе турыстычнай тэрміналогіі адзначаецца група тэрміналагічных адзінак, перанесеных з сумежных галіновых тэрміналогій: эканомікі, бухгалтэрыі, маркетынгу, геаграфіі, культуралогіі і інш. (напрыклад, *цана, зніжка, попыт, прасоўванне, спажывец, ледавік* і інш.). Наяўнасць у турыстычнай тэрмінасістэме спецыяльных найменняў розных прадметных сфер абумоўлена складанасцю і шматгранным характарам турызму як сацыяльнай з'явы сучаснага грамадства.

Пераважная большасць аднаслоўных спецыяльных найменняў у даследаванай тэрмінасістэме прадстаўлена тэрмінамі іншамоўнага паходжання (226 адзінак, г. зн. 78,5 %), якія з'яўляюцца найважнейшым спосабам узбагачэння турыстычнай тэрміналогіі на сучасным этапе яе развіцця, што, на нашу думку, сведчыць аб дзеянні тэндэнцыі да інтэрнацыяналізацыі беларускага тэрмінафонду.

Крыніцай запазычвання тэрмінаў індустрыі турызму і гасціннасці выступаюць як роднасныя (славянскія – руская, польская), так і няроднасныя (галоўным чынам заходнееўрапейскія) мовы. Пры гэтым най-

больш істотны ўклад у развіццё нацыянальнага турыстычнага тэрмінафонду ўносіць англійская мова, якая ў сучасных умовах інтэнсіўнай глабалізацыі і міжкультурнай камунікацыі набыла статус міжнароднай у сферы турызму і гасціннасці. У нашай выбарцы налічваецца 125 моналексемных турыстычных тэрмінаў-англіцызмаў (55,3 % ад агульнай колькасці спецыяльных найменняў іншамоўнага паходжання), асноўная маса якіх уяўляе сабой моўныя інавацыі, што праніклі ў нацыянальную тэрмінасістэму ў апошнія дзесяцігоддзі. Гэта дае падставы сцвярджаць, што беларуская тэрміналогія індустрыі турызму і гасціннасці фарміруецца з арыентацыяй на англійскую мову (як, дарэчы, і адпаведная руская галіновая тэрміналогія [14]). У якасці прыкладу англійскіх тэрміналагічных адзінак можна прывесці наступныя найменні: *рытэйлінг* (англ. retailing), *флайтар* (англ. flutter), *трэкінг* (англ. trekking), *дэлюкс* (англ. deluxe), *лобі* (англ. lobby), *пул* (англ. pool) і інш. Многія з выяўленых намі тэрмінаў-англіцызмаў адносяцца да інтэрнацыянальнай лексікі.

Другое месца па колькасці сярод турыстычных тэрмінаадзінак займаюць запазычанні французскага і лацінскага паходжання. У тэрмінасістэме турызму і гасціннасці налічваецца 34 тэрміны-галіцызмы, гэта значыць 15,1 % ад агульнай колькасці іншамоўных тэрмінаў: *турызм* (франц. tourisme), *тур* (франц. tour), *гатэль* (франц. hotel), *гід* (франц. guide), *пляж* (франц. plage), *пансіянат* (франц. pensionnat), *траверс* (франц. traverse) і інш. Тэрміналагічных адзінак, што перайшлі з лацінскай мовы, некалькі менш – 30 спецыяльных найменняў (13,3 %): *санаторый* (лац. sanatorium), *экскурсія* (лац. excursio), *рэкрэацыя* (лац. recreatio), *транзіт* (лац. transitus) і інш.

Нязначны пласт запазычаных турыстычных спецыяльных найменняў складаюць тэрміны, што ўзыходзяць да рускай і нямецкай моў: 16 (7,1 %) і 12 (5,3 %) намінацый адпаведна. Да ліку турыстычных тэрмінаў-германізмаў належаць такія лексічныя адзінкі, як *курорт* (ням. Kurort), *маршрут* (ням. Marschroute), *бівак* (ням. Biwak), *альпешток* (ням. Alpenstock), *бедэкер* (ням. Baedeker) і інш. Русізмамі сярод тэрмінаў індустрыі турызму і гасціннасці з'яўляюцца, напрыклад, *здрайніца* (руск. здравница), *пуцёўка* (руск. путевка), *прывал* (руск. привал).

Адзінкавымі прыкладамі рэпрэзентаваны тэрміны, запазычаныя з іншых моў: з польскай мовы (3 тэрміна-адзінкі, 1,3 %): *кавярня* (польск. kawiarńia), *выгоды* (польск. wugody), *арэнда* (польск. аренда); з італьянскай мовы (4 тэрміны, 1,8 %): *таверна* (італ. taverna), *рыўера* (італ. Riviera), *лагуна* (італ. laguna), *лаканда* (італ. locando); з грэчаскай мовы (1 спецыяльнае найменне, 0,4 %): *дэндрарый* (грэч. dendron); з іспанскай мовы (1 тэрмін, 0,4 %): *кабана* (ісп. cabana).

Большасць турыстычных тэрмінаў іншамоўнага паходжання адносіцца да ліку прамых, або матэрыяльных, запазычанняў (паводле тэрміналогіі Д. С. Лотэ [7], арыгінальных запазычанняў). Сярод тэрмінаў дадзенага тыпу дамінуюць так званыя «літаральныя запазычання» – тэрмінаадзінкі, якія ўвайшлі ў новую моўную сістэму з захаваннем матэрыяльнай (гукавой або графічнай) формы слова. Пры гэтым сам працэс запазычвання тэрмінаадзінак ажыццяўляецца або шляхам транслітэрацыі (напрыклад, *матэль* (англ. motel), *хостэл* (англ. hostel), *арбарэтум* (лац. arboretum) і інш.), або транскрыпцыі (напрыклад, *кейтэрынг*

(англ. catering), *дайвінг* (англ. diving), *пансіён* (франц. pension) і інш.). Назіранні над моўным матэрыялам паказваюць, што тэрміналагічныя інавацыі, як правіла, англійскага паходжання ўводзяцца ў мову-рэцыпіент пераважна пры дапамозе транскрыпцыі. Шэраг прамых запазычанняў (пераважна лацінізмаў і радзей англіцызмаў) уяўляе сабой «трансфармаваныя» тэрміна-адзінкі, у працэсе запазычвання якіх адбываюцца пэўныя марфемныя змяненні (напрыклад, змяненне суфіксаў або фіналей): *санаторый* (лац. sanatorium), *экскурсія* (лац. excursio), *рэкрэацыя* (лац. recreatio), *дэстынацыя* (англ. destination). Многія з «трансфармаваных» тэрмінаў афармляюцца з дапамогай пашыранага ў беларускай тэрміналогіі суфікса *-цыя* (*-ацыя*). Асобную групу прамых запазычанняў складаюць адзінкі англійскага і французскага паходжання, якія ўзніклі ў выніку пераўтварэння іншамоўнага словазлучэння ў модалексічную адзінку. Напрыклад, *табльдот* (франц. table d'hôte), *таймшар* (англ. time share), *дзьюці-фры* (англ. duty free).

У межах тэрмінасістэмы турызму і гасцінічна-рэстараннага бізнесу прадстаўлены таксама спецыяльныя найменні, якія можна аднесці да ліку словаўтваральных калек з рускай мовы. Дадзеныя тэрміналагічныя адзінкі пабудаваны на ўзор дэрывацыйнай структуры рускага слова, але з уласных моўных элементаў. Напрыклад, руск. *сопровождающий* – бел. *суправаджальнік*, *отдыхающий* – *адпачывальнік*, руск. *восхождение* – бел. *узыходжанне*, руск. *ледоруб* – бел. *ледасек* і інш. У структуры шэрагу тэрмінаў дадзенага тыпу могуць сустракацца кампаненты (каранёвыя або афіксальныя марфемы), агульныя з адпаведнымі кампанентамі рускіх тэрмінаадзінак, што тлумачыцца агульнасцю паходжання гэтых моў. Напрыклад, *лед-* у структуры тэрмінаў *ледасек* і *ледоруб*. Заўважым, што колькасць тэрміналагічных калек адносна невялікая ў параўнанні з прамымі запазычаннямі (усяго каля двух дзясяткаў слоў).

Асобную групу складаюць турыстычныя тэрміна-адзінкі, якія актыўна ствараюцца на базе інтэрнацыянальнага фонду. У працэсе іх утварэння выкарыстоўваюцца тэрмінаэлементы грэка-лацінскага паходжання (*агра-*, *аўта-*, *вела-*, *гастра-*, *мота-*, *спелеа-*, *этна-*, *зна-* і інш.), якія спалучаюцца з іншамоўнымі паходжанні тэрмінамі, што называюць базавыя паняцці турыстычнай сферы (*агратурызм*, *аўтатурыст*, *вела-турызм*, *гастратур*, *спелеатурызм*, *этнатур* і інш.).

Праведзенае даследаванне эмпірычнага матэрыялу паказвае, што для нацыянальнай тэрмінасістэмы індустрыі турызму і гасціннасці характэрна даволі высокая ступень сінанімічнасці тэрміналагічных адзінак. Гэта невыпадкова, паколькі ў дадзенай тэрміналогіі, якая знаходзіцца ў стадыі актыўнага развіцця і імкліва

і пастаянна папаўняецца рознымі па паходжанні тэрміналагічнымі найменнямі, яшчэ не адбыўся натуральны або штучны адбор найбольш удалага тэрміна і існуе мноства прапанаваных найменняў для абзначэння тых ці іншых паняццяў. У сінанімічныя адносіны ўступаюць спрадвечныя і запазычаныя тэрміны (*залеchnik* – *рукзака*, *абмен* – *бартар*, *стаянка* – *паркінг*) або запазычаныя з розных моў (*кафэ* – *кавярня*, *рэсепцыя* – *рэсепшн*).

Характэрнай асаблівасцю сучаснай турыстычнай тэрмінасістэмы з'яўляецца таксама і наяўнасць у ёй немалой колькасці фармальных варыянтаў запазычанняў, што тлумачыцца навізнай і неадаптаванасцю ў беларускай мове гэтых адзінак. У даследаванай тэрміналогіі выяўлена два асноўныя тыпы тэрміналагічных варыянтаў: 1) графічныя, якія адрозніваюцца злітным або дэфісным напісаннем: *рэк-рэйт* – *рэкрэйт*, *чэкін* – *чэк-ін*, *чэкаўт* – *чэк-аўт*, *роўп-джампінг* – *роўпджампінг*; 2) фанетыка-графічныя, якія адрозніваюцца гукавым і графічным воблікам: *гэтэль* – *атэль*, *рэсепшн* – *рэсэпшн* – *рэсепшэн* – *рэсэпшан*, *таймшар* – *таймшэр*, *бэйсджампінг* – *бейсджампінг*, *трансфэрт* – *трансфер* (першы з варыянтаў суадносіцца з французскім словам з націскам на апошнім складзе (*transfert*), а другі – з англійскім словам (*transfer*), што ўзыходзіць да адпаведнай французскай лексемы і мае націск на першым складзе).

Такім чынам, праведзенае даследаванне модалексічных тэрмінаў у генетычным плане дазваляе зрабіць наступныя асноўныя вывады. Сучасная нацыянальная турыстычная тэрміналогія мае адкрыты характар і актыўна папаўняецца за кошт спецыяльных намінацый як спрадвечнага, так і іншамоўнага паходжання. Пры гэтым адной з галоўных крыніц узбагачэння тэрміналогіі індустрыі турызму і гасціннасці з'яўляюцца запазычаныя з розных (галоўным чынам заходне-еўрапейскіх) моў. Дамінуючай мовай-крыніцай запазычвання на сучасным этапе з'яўляецца англійская мова, якая выконвае функцыю мовы міжнародных зносін у турыстычнай сферы. Сярод іншамоўных тэрмінаадзінак прэваліруюць прамыя запазычаныя. Гэта абумоўлена той акалічнасцю, што ў працэсе імклівага развіцця турыстычнай галіны запазычванне гатовых моўных адзінак для намінацыі новых рэалій з'яўляецца самым лёгкім і простым шляхам папаўнення турыстычнай тэрміналогіі. Значнае месца ў складзе тэрмінасістэмы турызму і гасціннасці займаюць спрадвечныя тэрміналагічныя адзінкі, якія пераважна ўяўляюць сабой агульнаўжывальныя па паходжанні лексемы, што набылі спецыяльнае тэрміналагічнае значэнне, або тэрміны-дэрываты, створаныя па наяўных дэрывацыйных мадэлях.

ЛІТАРАТУРА

1. *Каламіяцава, В.* Турыстычныя тэрміны-абрэвіятуры з часткаю тур- / В. Каламіяцава // Словообразование и номинативная деривация в славянских языках : материалы VIII Междунар. науч. конф. (Гродно, 15–16 апреля 2003 г.) / отв. ред. С. А. Емельянова. – Гродно : ГрГУ, 2003. – С. 19–22.
2. *Андрэева, А. У.* Сінтаксічны спосаб утварэння беларускай турыстычнай тэрміналагічнай лексікі / А. У. Андрэева // Вестнік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія. – 2019. – № 2. – Т. 9. – С. 51–58.

REFERENCES

1. *Kalamiycava, V.* Turystychnyja tjerminy-abrjevijatury z chastkaju tur- / V. Kalamiycava // Slovoobrazovanie i nominativnaja derivacija v slavjanskich jazykah : materialy VIII Mezhdunar. nauch. konf. (Grodno, 15–16 aprlja 2003 g.) / отв. red. S. A. Emel'janova. – Grodno : GrGU, 2003. – S. 19–22.
2. *Andrjееva, A. U.* Sintaksichnyj sposab utvarjennja belaruskaj turystychnaj tjerminalogichnaj leksiki / A. U. Andrjееva // Vesnik Grodzenskaga dzjarzhaŭnaga ŭniversitjeta imja Janki Kupaly. Seryja 3. Filologija. Pedagogika. Psihologija. – 2019. – № 2. – Т. 9. – С. 51–58.

3. Андрэева, А. У. Антанімія ў беларускай тэрміналогіі індустрыі турызму і гасціннасці / А. У. Андрэева // Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія. – 2019. – № 2. – С. 56–61.
4. Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. / рэдкал. : Г. П. Пашкоў і інш. – Мінск : БелЭн, 1996–2003.
5. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : ТэтраСистемс, 2009. – 444 с.
6. Хауген, Э. Процес с заимствования / Э. Хауген // Новое в лингвистике. – Вып. 6: Языковые контакты. – М., 1972. – С. 314–382.
7. Лоттэ, Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1982. – 149 с.
8. Акуленко, В. В. Вопросы интернационализации словарного состава языка / В. В. Акуленко. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1972. – 215 с.
9. Баш, Л. М. Дифференциация термина «заимствование» : хронологический и этимологический аспекты / Л. М. Баш // Вестник Моск. ун-та. Сер. 9. Филология. – 1989. – № 4. – С. 22–34.
10. Крысин, Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Л. П. Крысин ; АН СССР, Ин-т русского языка. – М. : Наука, 1968. – 208 с.
11. Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча ; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 1994. – 653 с.
12. Ахманова, О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Изд. 4-е. – М. : Либроком : URSS, 2007. – 576 с.
13. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2016. – 967 с.
14. Виноградова, Л. В. Терминология туризма английского и русского языков в синхронном и диахронном аспектах : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Л. В. Виноградова ; Новгород. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2011. – 23 с.
3. *Andrjееva, A. U.* Antanimija ŭ belaruskaj tjerminologii industry turyzmu i gascinnasci / A. U. Andrjееva // Vesnik Brjesckaga ŭniversitjeta. Seryja 3. Filalogija. Pedagogika. Psihologija. – 2019. – № 2. – S. 56–61.
4. *Bjelaruskaja encyklopjedyja* : u 18 t. / redkal. : G. P. Pashkow i insh. – Minsk : BjelEn, 1996–2003.
5. *Ulasjevich, V. I.* Slovník novyh slow bjelaruskaj movy / V. I. Ulasjevich, N. M. Dawguljevich. – Minsk : TjetraSystems, 2009. – 444 s.
6. *Haugen, Je.* Process zaimstvovanija / Je. Haugen // Novoe v lingvistike. – Vyp. 6: Jazykovye kontakty. – M., 1972. – S. 314–382.
7. *Lottje, D. S.* Voprosy zaimstvovanija i uporjadochenija inoazychnyh terminov i terminojelementov / D. S. Lotte. – M. : Nauka, 1982. – 149 s.
8. *Akulenko, V. V.* Voprosy internacionalizacii slovarnogo sostava jazyka / V. V. Akulenko. – Har'kov : lzd-vo Har'k. un-ta, 1972. – 215 s.
9. *Bash, L. M.* Differenciacija termina «zaimstvovanie» : hronologicheskij i jetimologicheskij aspekty / L. M. Bash // Vestnik Mosk. un-ta. Ser. 9. Filologija. – 1989. – № 4. – S. 22–34.
10. *Krysin, L. P.* Inoazychnye slova v sovremennom russkom jazyke / L. P. Krysin ; AN SSSR, In-t russkogo jazyka. – M. : Nauka, 1968. – 208 s.
11. *Bjelaruskaja mova* : jencyklapedyja / pad rjed. A. Ja. Mihnevicha ; rjedkal.: B. I. Sachanka (gal.rjed.) [i insh.]. – Minsk : BelJen, 1994. – 653 s.
12. *Ahmanova, O. S.* Slovar' lingvisticheskikh terminov / O. S. Ahmanova. – lzd. 4-e. – M. : Librokom : URSS, 2007. – 576 s.
13. *Tlumachal'ny slownik bjelaruskaj litaraturnaj movy* : bol'sh za 65 000 slow / NacyJanal'naJa akademija navuk Bjelarusi, Centr dasljedavannJaw bjelaruskaj kul'tury, movy i litaratury, Instytut movaznavstva imJa Ja. Kolasa. – Minsk : Bjelarus. Encykl., 2016. – 967 s.
14. *Vinogradova, L. V.* Terminologija turizma anglijskogo i rus-skogo jazykov v sinhronnom i diahronnom aspektah : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.19 / L. V. Vinogradova ; Novgorod. gos. un-t im. Jaroslava Mudrogo. – Velikij Novgorod, 2011. – 23 s.